

MEVCUT MEVZUATTA YAZILIM  
SEKTÖRÜNE SAĞLANAN TEŞVİK VE  
DESTEKLERLE İLGİLİ SORUNSALLAR



ARALIK, 2009

İSTANBUL

## MEVCUT MEVZUATTA YAZILIM SEKTÖRÜNE SAĞLANAN TEŞVİK VE DESTEKLERLE İLGİLİ SORUNSALLAR<sup>1</sup>

### a. Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca Sağlanan Destekler

**D**ış Ticaret Müsteşarlığı tarafından Ar-Ge faaliyetlerine yönelik destekler iki başlık altında sağlanmaktadır. Bunlar Ar-Ge faaliyetlerinin proje bazında desteklenmesi ve projelere sermaye desteği sağlanmasıdır. TÜBİTAK - Teknoloji İzleme ve Değerlendirme Başkanlığı tarafından koordine edilen Ar-Ge faaliyetlerinin proje bazında desteklenmesine ilişkin program kapsamında yazılım firmaları da en fazla % 60 oranında aşağıda belirtilen konularla sınırlı olmak üzere destek alabilmektedirler.

1. Personel giderleri
2. Araştırma faaliyeti için kullanılan alet, teçhizat ve yazılım giderleri
3. Araştırma için kullanılan danışmanlık hizmeti ve eşdeğer hizmet alım giderleri
4. Ülke içindeki Ar-Ge kurum ve kuruluşlarına yaptırılan Ar-Ge hizmet giderleri
5. Patent Başvuru giderleri
6. Doğrudan Ar-Ge faaliyetleri ile ilgili malzeme alım vb. giderleri

**T**GV tarafından koordine edilen projelere sermaye desteği sağlanması programı kapsamında, yazılım firmaları da %50 oranında destekten faydalanabilmektedir. Bu program kapsamında sermaye desteği iki şekilde sağlanmaktadır. Bunlardan ürün geliştirme projelerine sermaye desteğinde ticari değeri olan yeni ürün oluşturulması veya mevcut ürünlerin rekabet gücünün yükseltilmesine ya da bu amaçla üretim yöntemi, sistemi ve tekniklerinin araştırılması ve geliştirilmesine yönelik Ar-Ge projelerine 1 milyon USD üst sınırla destek sağlanabilmektedir. Stratejik odak konuları projelerine sermaye desteğinde ise ülkemizde mevcut sanayi yapısı, teknoloji ve insan gücü birikimi ve uluslararası karşılaştırmalı üstünlüklerin dinamiği esas alınarak, alınması gereken tedbirleri tespit eden projelere 100.000 USD üst sınırla destek sağlanmaktadır.

<sup>1</sup> Bu bölümde yer alan bilgiler TÜSİAD Girişimcilik ve Yenilikçilik Çalışma Grubu, "Mevcut Ar-Ge Düzenlemelerinde Karşılaşılan Sorunlar, Çözüm Önerileri ve Başarılı Ülke Uygulamaları" 2009, İstanbul isimli çalışma grubu raporundan derlenmiştir.

***Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca Sağlanan Desteklere Yönelik Yorumlar***

*Bu destek, sanayi kuruluşlarının yalnızca Ar-Ge projeleri kapsamında izlenip değerlendirilebilen giderlerine yönelik olup, bu giderlerin de yalnızca belirli bir oranının karşılanması veya bu projelere sermaye desteği sağlanması amaçlanmaktadır.*

*Son dönemde bu kapsamda sağlanan nakit desteklerin azaltılması konusu tartışılmaktadır. Bununla birlikte, TÜBİTAK ve TEYDEB'in yayımladığı istatistiklere göre de proje destek oranları toplam sağlanan destekler içinde yıllar itibariyle azalma eğilimi göstermiştir. Hibe niteliğindeki bu teşvik önemli olup, nakit destek oranlarının düşürülmesi Ar-Ge yatırımlarında azalmaya yol açacak olup, Türk yazılım sanayii işletmelerinin rekabet gücüne olumsuz etkisi olacaktır.*

**b. Hazine Müsteşarlığı'nca Sağlanan Destekler**

**H**azine Müsteşarlığı tarafından belirli kriterlere bağlanan yatırımlarda, yatırım teşvik belgesi prosedürlerini tamamlamış yatırımcılara katma değer vergisi istisnası ve kredi faizi desteği uygulanmaktadır. 14.07.2009 tarihli Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ve 2009/1 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ uyarınca asgari sabit yatırım tutarına sahip yatırımlarda<sup>2</sup>, yatırımcılara yapılacak makine ve teçhizat ithal ve yerli teslimleri katma değer vergisinden istisna edilir. Yatırımcıların yatırımlar için bankalardan kullanılacak en az bir yıl vadeli kredilerinin teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının %70'ine kadar olan kısmı için ödenecek faizin veya kar payının; Türk Lirası cinsi kredilerde 5 puanı, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerde 2 puanı, Hazine Müsteşarlığına da uygun görülmesi halinde azami ilk 5 yıl için ödenmek kaydıyla bütçe kaynaklarından karşılanabilir. Faiz desteğinde faiz desteği tutarı proje bazında azami üç yüz bin Türk Lirası'nı geçemeyecektir.

<sup>2</sup> 14.07.2009 tarihli Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar'a göre desteklenecek yatırımlarda, I inci ve II nci bölgelerde yapılacak yatırımlarda 1 milyon Türk Lirası, III üncü ve IV üncü bölgelerde yapılacak yatırımlarda 500 bin Türk Lirası asgari sabit yatırım tutarı belirlenmiştir.

### c. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Destekleri

**K**OSGEB, KOBİ'lere farklı seviye ve alanlarda çeşitli destekler sağlamaktadır. Bunlar içinde yazılım şirketleri tarafından yararlanılabilecek olan kimi destekler de bulunmaktadır. Örneğin Teknoloji Araştırma ve Geliştirme Destekleri kapsamında Ar-Ge ve Teknolojik Yenilik Projesi TEKMER/DTİ Kurulları tarafından kabul edilen yararlanıcılara malzeme, teçhizat ve prototip üretimi ile ilgili giderler ve deneme amaçlı hammadde temini için, kalite geliştirme ve teknolojik donanım temini için çeşitli miktar ve oranlarda destek sağlanmaktadır. Bunun yanında danışmanlık desteği, Ar-Ge sonuçlarını yayınlama desteği, teknopark kira desteği, işletmelerin Ar-Ge konusuna ilişkin yurtdışı kongre, konferans, panel, sempozyum, teknoloji fuarları ile teknoloji transfer amaçlı yurtdışı toplantılara katılım ve ziyaret desteği, işlik tahsis destekleri sağlanmaktadır. Ayrıca Ar-Ge Projesi onaylandıktan sonra şirketlerini kuran veya Ar-Ge proje başvurusu tarihi itibarıyla son bir yıl içinde şirketini kurmuş olan ve Teknoloji Geliştirme Merkezi bünyesinde işlik tahsis edilen işletmelere, işliklerde Ar-Ge faaliyetlerine başlamalarından sonra geri ödemesiz 10.000 (on bin) TL destek; Teknoloji geliştirme merkezi ve DTİ'lerde yer alan, Teknoloji Ar-Ge Destekleri kapsamında desteklenen ve projesini başarıyla tamamlayan işletmelere ise; 15.000 (on beş bin) TL tutarında destek sağlanmaktadır.

**A**yırcı Teknogirişim sermayesi desteği kapsamında, örgün öğrenim veren üniversitelerin herhangi bir lisans programından 1 yıl içinde mezun olabilecek durumdaki öğrenci, yüksek lisans veya doktora öğrencisi ya da lisans, yüksek lisans veya doktora derecelerinden birini ön başvuru tarihinden en çok 5 yıl önce almış kişilere 100.000 TL tutarında geri ödemesiz destek sağlanmaktadır.

### d. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) Destekleri

**T**ürkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) sanayi kuruluşları ve yazılım şirketlerinin Ar-Ge'ye yönelik projelerine geri ödemeli destek sağlamaktadır.

**D**estek kapsamında; süresi en fazla 2 yıl olan projelere proje bütçesinin % 50'si kadarını geçmemek suretiyle en fazla 1.000.000 USD destek sağlanabilmektedir. Hizmet bedeli toplam proje bütçesinin en fazla % 3'ü ödendikten sonra, geri ödeme süresi olan 3,5 yıl boyunca (proje bitişinden sonraki 1 yılı geri ödemesiz olan süreyi takiben) faiz

uygulanmamaktadır. Desteğin kaynağı TTGV ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından sağlanmaktadır.

**B**u destekten yararlanarak prototip geliştirme aşamasını başarı ile tamamlamış sanayi ve yazılım firmalarına Ticarileştirme projeleri desteği sağlanabilmektedir. Teknoloji Geliştirme Projeleri Desteği ile oluşturulan projeler sonucunda oluşan çıktıların ölçek ekonomisine uygun şekilde ticarileştirilmesine yönelik projelere destek sağlanmaktadır. Tamamlanan Ar-Ge projesi sonrasında uluslararası pazarlarda rekabet gücüne kavuşmak amacıyla yapılması gerekli üretim ve satışa yönelik hazırlık çalışmaları destek kapsamına dahil edilmiştir. Desteğe ilişkin sayısal veriler Teknoloji Geliştirme Projeleri Desteği ile aynıdır.

**K**uruluşlar arasında beraber çalışma pratiği ve tecrübesinin "Araştırma ve Teknoloji Geliştirme" çalışmalarında teşvik edilmesini amaçlayan Ortak Teknoloji Geliştirme Projeleri Desteği ile en az 3 kuruluşun ortaklaşa Ar-Ge projesi yürütmek amacıyla bir Ortak Girişim oluşturması gerekmektedir. Temel ve uygulamalı araştırma süreçlerini de kapsayabilecek projeler için sağlanacak tamamı geri ödemeli desteğin üst limiti 2.500.000 USD olup; destek süresi azami 2 yıldır.

**T**TGV, başlangıç ve büyüme aşamasındaki teknoloji firmalarına yatırım yapan bağımsız bir Girişim Sermayesi Fonu yöneticisi olarak konumlandırılmış olan Teknoloji Yatırım A.Ş. tarafından yönetilen Teknolojik Girişimcilik Destekleri kapsamında ön kuluçka, risk paylaşımı ve başlangıç sermayesi destekleri sağlamaktadır.

#### **e. Halk Bankası Teknoloji Destek Paketi**

**K**OBİ sektörel destek paketleri içerisinde yer alan Teknoloji Destek Paketi kapsamında Bilgisayar Yazılım Kredisi de bulunmaktadır. Bilgisayar, iletişim cihazı veya bilişim teknolojilerine dayalı cihazların yazılımı, programlanması ile ilgili hizmetlerin üretimi konusunda faaliyet gösteren firmaların desteklenmesi, pazar payının ve rekabet gücünün artırılmasını amaçlayan kredinin üst limiti 100.000 TL olup vadesi 2 yıldır.

#### **f. TÜBİTAK\_Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB) Destekleri**

**T**EYDEB çeşitli programlar kapsamında hibe destekleri sağlamaktadır. 16.01.2007 tarih ve 26405 sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Sanayi Araştırma-

Geliştirme Projeleri Destekleme Programına İlişkin Yönetmelik kapsamında, süresi proje bazında azami 3 yıl olmak üzere destek sağlanmaktadır. Temel destek oranı kuruluşun Ar-Ge yoğunluğu (Kuruluşun Ayrıntılı Gelir Tablosundaki Ar-Ge Faaliyet Giderleri değerinin Net Satış Hasılatına Oranı) esas alınarak hesaplanmakta, bu oran Büyük ve Küçük-Orta Boy İşletmeler için farklılık göstermektedir. Alt sınır büyük işletmelerde %25, KOBİ'lerde %32'dir. Personel harcamaları, temel destek oranından bağımsız olarak kuruluşun Büyük, KOBİ ve Teknopark firması olması durumlarına göre farklı oranlarda desteklenir. Toplam destek oranı; temel destek oranı, personel destek oranı ve ilave desteklerle beraber KOBİ'ler ölçeğinde % 75 değerler şirketlerde ise % 60 oranında gerçekleşmektedir. 5746 sayılı kanunla Tübitak tarafından desteklenen projelerde yer alan personelin Gelir Vergisi Stopajlarının lisans ve yüksek lisans mezunlarından %80'i, Doktora mezunlarından ise %90'ı muaf tutulmuştur. Ayrıca SGK İşveren payının da %50 si teşvik kapsamındadır. Sözleşmeler de damga vergilerinden muaf tutulmuştur.

Ancak şu gider kalemleri desteklenmemektedir: katma değer vergisi, fırsat maliyeti, sermaye kullanım maliyeti, kur farkları, amortismanlar, depozitolar, avans ödemeleri, dağıtım, pazarlama ve reklam giderleri, coğrafi işaret tescil giderleri marka tescil giderleri, sözleşme masrafları, muhasebe, sekreterlik vb idari giderler, brüt ücretin yanında teşvik, motivasyon, vb. prim giderleri, personele nakdi ya da aynı olarak verilen yemek ve ulaşım giderleri, seyahatlerde ulaşım ve konaklama dışındaki giderler (taksi, metro ve benzeri ulaşım giderleri desteklenmez), sosyal yardımlaşma vakıf ödentileri, seyahatlerde özel oto ve kuruluş otosu ile yapılan yakıt giderleri, büro makinaları, ısıtma, aydınlatma için yapılan masraflar, vergi mevzuatındaki kanunen kabul edilmeyen giderler, kira (ofis, depo, stand, vb. kiralar), inşaat ve tesisat giderleri ve kırtasiye giderleri.

#### **Hariç Tutulan Gider Kalemlerine Yönelik Yorumlar**

*AB 7. Çerçeve Programına ilişkin "Genel Finansal Kurallar Kılavuzu"nda dolaylı masraflar proje yürütücülerinin genel muhasebe uygulamaları çerçevesinde belirledikleri yöntem ile proje maliyetlerine dahil edilerek, destek kapsamında tutulmaktadır. Ancak TÜBİTAK Sanayi Ar-Ge proje destekleri bu tarz dolaylı masrafları kapsamamaktadır. Bu konuda TÜBİTAK Sanayi Ar-Ge proje destekleri uygulamasının 7. Çerçeve programı ile uyumlu hale getirilmesi son derece faydalı olacaktır.*

TÜBİTAK- TEYDEB destekleri faydalı olmakla beraber, gerek başvuru gerek değerlendirme gerekse destekten yararlanma süreçlerinde çeşitli sıkıntılar yaşanmaktadır. Yaşanan bu sıkıntılar aşağıda süreç bazında kalem kalem değerlendirilmektedir.

**Nakit destek başvuru, değerlendirme ve nakit desteğin sağlanması sürecinin değerlendirilmesi**

*Başvuru sürecinde karşılaşılan sorunlar:*

- *Başvuru sürecinin karmaşık ve uzun olması,*
- *Teknik içeriğin sunulmuş şekliyle ilgili belirsizlikler,*
- *Teminat bedellerinin yüksek olması,*
- *Gizliliğe yönelik kaygılar,*
- *Yabancı ortaklar ile birlikte yapılan geliştirme ve adaptasyon projelerinin programa uygun bulunmaması ve tüm yeniliğin yerli kuruluş tarafından yapılmasının beklenmesi,*
- *Başvuru sisteminde tüm proje yerine bölümlenmiş şekle dikkat edilmesi,*
- *TEYDEB desteklerinden yararlanan projelerin AB çerçeve programına başvuramaması,*

**Değerlendirme ve nakit desteğin sağlanması sürecinde karşılaşılan sorunların değerlendirilmesi**

- *Sanayi Araştırma Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Projeleri Destekleme Programı Uygulama Esasları'nın 17/3 kapsamında, TÜBİTAK desteklerine başvuran firmaların belirlenmiş bazı finansal oranları (Öz Kaynak/Toplam Aktif oranı, Dönen Varlıklar - Ortaklardan Alacaklar)/ Kısa Vadeli Borçlar oranı, Kısa Vadeli Banka Borçları/ Öz Kaynak oranı gibi) sağlayabilmeleri gerekmektedir. Bu durum özellikle ekonomik kriz dönemlerinde finansal durumu geçici olarak kötüleşmiş olan ancak esasen Ar-Ge faaliyeti yapan firmaların başvuru süreçlerini sıkıntıya sokmaktadır.*
- *TÜBİTAK nezdinde proje başvurularının değerlendirme süreci (bu süreç hakemlerin atanması, hakem toplantılarının yapılması, hakem raporları ile birlikte TÜBİTAK Değerlendirme Komitesi Kararı, karar yazısı ve proje sözleşmesinin imzalanması aşamalarından oluşmaktadır) yaklaşık 4-6 ay sürmektedir. Desteğe hak kazanan projelere desteğin sağlanması ise yaklaşık 1 yılda gerçekleşmektedir. Bu sürelerin kısaltılması çok büyük önem taşımaktadır. Bu durum özellikle kendi öz kaynağı olmayan KOBİ'lerin TÜBİTAK desteklerinden etkin şekilde yararlanmasının önüne geçmektedir. 5746 Sayılı Kanun'un yürürlüğü girmesinden önce başlamış projeler için kanunun öngördüğü teşviklerden geriye dönük olarak yararlanılmaması da bir*

*diğer önemli sorundur.*

- *TTGV destek programı ile TÜBİTAK-TEYDEB nakit destek programları temelde benzer konulara odaklanmış olmalarına rağmen başvuru süreçleri farklı formatlarda oluşturulmuştur. Başvuru süreçlerinin paralel hale getirilmesi başvuran firmalara kolaylık sağlanması bakımından önem arz etmektedir.*
- *Ar-Ge desteği verilecek projenin seçiminde projenin sağlayacağı ticari kazanç ve ihracat potansiyeli değerlendirilirken projenin kısa vadeli iş potansiyeli dikkate alınmaktadır. Oysa birçok önemli projenin geliştirilmesi akademik çalışmaların sona ermesinden sonra da uzun süre gerektirebileceği için örneğin kimi projeler 10-15 sene sonra ticarileşecek bir teknolojiye ilişkin olabilir. Böyle projelerin de destek kapsamına alınması önem arz etmektedir.*

***Ödemesi proje dönemi içinde yapılmayan harcamaların nakit destek kapsamında değerlendirilmemesi:***

*Destek kapsamında yapılan harcamaların nakit destek kapsamında desteklenmesi için bu harcamalara ilişkin gider belgelerinin projenin son döneminde düzenlenmiş ve harcamaya ilişkin ödemenin projenin bitiş tarihini takip eden dönem içinde yapılmış olması şartı aranmaktadır. Ancak ticari hayatın kuralları gereği şirketler arasında uzun dönemli taksitlerle ödeme koşulları içeren anlaşmalar yapılabilmekte, bu durum da söz konusu harcamaların nakit destek kapsamından yararlanamaması durumunu doğurmaktadır.*

***Projenin durdurulması durumunda nakit destek kapsamında değerlendirilmemesi:***

*Sanayi Araştırma Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Projeleri Destekleme Programı Uygulama Esasları ile getirilen yeni uygulama gereği, nakit destek kapsamında desteklenen projelerin destek süreci geçici olarak durdurulamamaktadır. Bu nedenle, destek alan bir proje destek süresi içinde hiçbir surette durdurulamaz hale gelmektedir. Ekonomik koşullar veya teknik nedenlerle mecburen ara verilmesi durumunda nakit destekten yararlanılması mümkün olmayacaktır. Bu nedenle en azından belli bir süreye bağlanan geçici durdurma halinde önceden yapılmış harcamaların destek kapsamına alınması son derece faydalı olacaktır.*

***Personel maliyetlerinin nakit destek kapsamında değerlendirilmemesi:***

*Sanayi Araştırma Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Projeleri Destekleme Programı Uygulama Esasları'nda "personel giderleri"ne ilişkin destek kapsamına alınacak proje personel ücretlerine, asgari ücretin katlarını esas alan sınırlamalar getirilmiştir. Bu sınırlamalar çerçevesinde destek verilirken esas harcama kapsamına proje personelinin "ortalama aylık*

*maliyeti” olarak yansıyacak olan bedel hesaplanırken personelin proje başvuru tarihinden önceki kuruluşta çalıştığı en fazla son 6 aya ait brüt ücretleri, SGK işveren payları, SGK işsizlik işveren payları toplanıp çalışılan ay sayısına bölünerek bulunan tutar dikkate alınmaktadır. Bu bedel hesaplanırken şu sınırlamalar dikkate alınmaktadır:*

- 1) Doktora derecesine sahip proje personeli için brüt asgari ücretin en fazla 12 katı,*
- 2) Lisans mezunu proje personeli için lisans mezuniyet tarihinden itibaren başvuru tarihine kadar geçen süre 48 aydan fazla olanlara brüt asgari ücretin en fazla 10 katı, 48 aydan az olanlara en fazla 6 katı,*
- 3) Ön lisans mezunu proje personeli için brüt asgari ücretin en fazla 4 katı,*
- 4) Lise ve altı eğitilmiş proje personeli için brüt asgari ücretin en fazla 3 katı,*
- 5) 5746 sayılı Kanun hükümlerince sigorta primi işveren hissesinin yarısı oranında destek sağlanmasından dolayı, sigorta primi işveren hissesinin yarısına karşılık gelen gider, personel maliyetine dahil edilmez, TÜBİTAK’a beyan edilmez ve desteklenmez.*

*Görüldüğü üzere proje personel ücretlerine asgari ücretlerin katlarını esas alan sınırlamalar getirilmiştir. Ancak, şirketlerin üretim hacimleri ve personel kalitesine göre personele bu sınırlamaların üzerinde ücretler ödenebilmektedir. Uygulanan katsayıların artırılması ve çalışan sayısı, firma büyüklüğü, Ar-Ge projelerinin bütçeleri göz önüne alınarak farklı kriterlere göre sınırlamaların tekrar belirlenmesi faydalı olacaktır.*

***Kamu kurum veya kuruluşlarına taahhüt edilen ürünün geliştirmesi için yapılan Ar-Ge projelerinin destek kapsamı dışında tutulmasının değerlendirilmesi:***

*01.02.2009 tarihli “Sanayi Araştırma Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Projeleri Destekleme Programı Uygulama Esaslarında Değişiklik Yapılmasına Dair Uygulama Esasları”na göre “proje başlangıç tarihi itibarıyla, proje çıktılarının bir kamu kurum veya kuruluşuna bedeli karşılığında taahhüt edilmiş olması halinde proje önerisi değerlendirilmeyecek” ve “desteklenen projede geliştirilmesi hedeflenen çıktıların tamamının veya bir kısmının kamu kurum veya kuruluşuna bedeli karşılığında taahhüt edilmiş olması halinde destek sürecini sonlandırılacaktır.*

*Bu durum uygulamada sorunlar yaratmaktadır.*

***Proje başvuru ve başlangıç sürelerinin değerlendirilmesi:***

*Şirketlerin, Ar-Ge ve yenilik projeleriyle ilgili teşvik hükümlerinden yararlanabilmeleri için gerekli olan “destek karar yazısı” ve “proje sözleşmesi”ne ait işlemler bazı durumlarda Ar-Ge*

*ve yenilik faaliyetlerinin başladığı sürede tamamlanamadığından, şirketlerin teşvik hükümlerinden yararlanamadıkları veya eksik yararlandıklarından hareketle Bilim Kurulu'nun 05.07.2008 tarih ve 166 sayılı toplantısında yapılan değişiklikle, 01.04.2009 tarihinden sonra TÜBİTAK'a yapılacak proje başvurularında proje başlama tarihinin, başvuru tarihinden itibaren doksan günden önce olmamak kaydıyla, herhangi bir ayın birinci günü olarak belirleneceği açıklanmıştır.*

*Bu düzenleme sebebiyle, Şirketler bünyesinde projelerin sunuşa hazır hale gelmesi için uzun ve ayrıntılı bir hazırlık çalışması dönemi gerekmektedir. Süre ile ilgili eski uygulamada önceki dönemlerde gerçekleşen harcamalar desteklenirken, yeni uygulama ile söz konusu teşvik dolaylı olarak sınırlandırılmaktadır. Bu durum önemli bir sıkıntı yaratmakta; aynı zamanda yenilik ve rekabetçi girişimciliğin de önünü tıkamaktadır. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri alanında fikrin proje ve ürüne dönüşme sürecinde sınırların olmadığı küresel rekabette teşviklere başvuruyu işlevsiz kılmaktadır.*

#### **g. 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamında sağlanan destek ve teşvikler**

Ülkemizde 26.6.2001 tarihinde yürürlüğe giren 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu; teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyette bulunan kurumlara Ar-Ge ve yazılım geliştirme faaliyetlerine yönelik teşvikler sağlamaktadır.

26.06.2001 tarih ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu yayımlandığında bölgede yer alan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bu bölgelerdeki yazılım ve Ar-Ge'ye dayalı üretim faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları, faaliyete geçilmesinden itibaren beş yıl süre ile gelir ve kurumlar vergisinden müstesna tutulmuştu. Bununla birlikte bahsi geçen kanunda Bakanlar Kurulu'nun seçilen, hedef alınan, belirli teknolojik alanlar ve ürünler için on yıla kadar süreyi uzatabileceği düzenleme altına alınmıştı. 5035 sayılı Kanun'la Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'na eklenen geçici 2. madde ile bölgede faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bu bölgedeki yazılım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları 31.12.2013 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden müstesna tutularak süre uzatımına gidilmiştir. Diğer taraftan,

kanunun yayımlandığı tarih itibariyle bölgede çalışan araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri, bölgenin kuruluş tarihinden itibaren on yıl süre ile her türlü vergiden istisna iken 5035 sayılı Kanun'la Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'na eklenen geçici 2. madde ile bölgede çalışan araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri 31.12.2013 tarihine kadar her türlü vergiden müstesna tutulmuş, kurumlar vergisi ve gelir vergisi istisnasına ilişkin geçerlilik süresi paralel hale getirilmiştir.

#### ***Ar-Ge Ve Yazılım Personeline İlişkin Düzenlemelere Yönelik Yorumlar***

*Mevcut düzenleme gereği, personelin bölgede çalışıyor olması gerekmektedir. Ancak Ar-Ge ve yazılım faaliyetleri esnasında proje ve geliştirme konusunun bilfiil izlenmesi, tatbiki ve simülasyonları gereği veya ilgili müşteri ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda zaman zaman çalışmaların bir kısmı bölge dışında zorunlu hale gelebilmektedir. Bu faaliyetler esasen Ar-Ge ve yazılımın devamı ya da tamamlayıcı unsuru olmalarına rağmen, bu personelin bölge dışında çalıştığı döneme ilişkin ücretleri gelir vergisi istisnasına tabi olamamaktadır.*

#### ***Destek Hizmetlerinde Çalışan Personele Yönelik Düzenlemelere İlişkin Yorumlar***

*Teknoloji geliştirme bölgelerinde gerek gelir vergisi teşviki gerekse sigorta primi desteği yalnızca bölgede çalışan araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personeline sağlanmıştır. Destek hizmetlerinde çalışan personel için bir istisna bulunmamaktadır. 5746 sayılı Kanun ile teknoloji merkezi işletmelerinde, Ar-Ge merkezlerinde, kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan vakıflar tarafından veya uluslararası fonlarca desteklenen ya da TÜBİTAK tarafından yürütülen Ar-Ge ve yenilik projelerinde, teknogirişim sermaye desteklerinden yararlanan işletmelerde ve rekabet öncesi işbirliği projelerinde çalışan destek personelinin de (Ar-Ge personel sayısının %10'unu geçmeyecek şekilde) ücretleri için hem gelir vergisi teşviki hem de sigorta primi desteği sağlanmaktadır. Söz konusu teşvik ve desteklerin teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışan destek personelinin de kapsayacak şekilde genişletilmesi özellikle istihdamın artırılması ve uygulama birliğinin sağlanması açısından önem arz etmektedir.*

#### ***İthalatlara İlişkin İstisna Bulunmamasına Yönelik Yorumlar***

*4691 sayılı kanun, bölgede faaliyette bulunan şirketlerin gerçekleştirdikleri Ar-Ge ve yazılım faaliyetleri için yapılan ithalatlar esnasında ödenen vergilere ilişkin bir istisna içermemektedir.*

#### h. 5746 sayılı Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Kanun'da kapsamında sağlanan destek ve teşvikler

5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile Türkiye'de gerçekleştirilen Ar-Ge faaliyetlerine ilişkin indirim, istisna ve destekler yürürlüğe girmiş olup, geçerlilik süresi 31.12.2023 olarak belirlenmiştir. 5746 sayılı Kanun'un yayınlanmasını takip eden dönemde, teknoloji geliştirme bölgelerine sağlanan desteklere ilişkin sürenin de 5746 sayılı kanundaki süreyle paralel olacak şekilde 31.12.2023 tarihine kadar uzatılması yönünde beklentiler olmuştur.

5746 sayılı Kanun ile tam zamanlı Ar-Ge personeli sayısının %10'unu aşmamak üzere, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerine katılan ve bu faaliyetlerle doğrudan ilişkili destek personelinin (yönetici, teknik eleman, laborant, sekreter, işçi ve benzeri personel) ücretleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinin %80'i gelir vergisinden istisna tutulmuştur. Diğer taraftan, yine aynı Kanun ile; ücreti gelir vergisinden müstesna olan destek personelinin ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin yarısının beş yılı aşmamak üzere Maliye Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanacağı hüküm altına alınmıştır.

5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'un 4. maddesinde kanun kapsamındaki her türlü Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile ilgili olarak düzenlenen kağıtlardan damga vergisi alınmayacağı belirtilmiş olup, 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nda 5035 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonrası bölgede çalışan araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri 31.12.2013 tarihine kadar her türlü vergiden müstesna tutulmuştur. 4691 Sayılı Kanun'da yer alan "damga vergisi"ne ilişkin istisna yukarıda belirtildiği üzere sadece Ar-Ge personelinin ücretlerine ilişkin olup, Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile ilgili olarak düzenlenen kağıtlara ilişkin, sözleşmelerdeki damga vergisi muafiyeti hariç olmak üzere herhangi bir hüküm içermemektedir.

5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Kanun'da Ar-Ge merkezi; *Dar mükellef kurumların Türkiye'deki işyerleri dahil, kanuni veya iş merkezi Türkiye'de bulunan sermaye şirketlerinin; organizasyon yapısı içinde ayrı bir birim şeklinde örgütlenmiş, münhasıran yurtiçinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunan ve en az*

*elli tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli istihdam eden, yeterli Ar-Ge birikimi ve yeteneği olan birimler* olarak tanımlanmıştır.

5746 sayılı Kanun'un uygulanmasına ilişkin yayımlanan yönetmelikte ise Ar-Ge merkezinde çalışan tam zaman eşdeğer Ar-Ge personeli sayısının; fiilen çalışan personelin, çalışma sürelerine göre üçer aylık dönemler itibarıyla toplam çalışma süresinin, bir kişinin üç aylık tam zamanlı çalışma süresine bölünmesi suretiyle hesaplanacağı açıklanmıştır. Hem Kanun'da hem de yönetmelikte Ar-Ge Merkezlerinde çalıştırılması gereken asgari Ar-Ge personeli ile ilgili sadece 50 kişi sınırlaması bulunmaktadır. Bunun dışında herhangi bir sınırlama mevcut değildir.

5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Kanun'da Ar-Ge personelinin Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri kapsamındaki çalışmaları karşılığında elde ettikleri ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin yarısının, her bir çalışan için beş yıl süreyle Maliye Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanacağı hüküm altına alınmıştır.

#### ***Sigorta Primi Desteği Uygulamasına İlişkin Düzenlemeye Yönelik Yorumlar***

*Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği'nin "Sigorta primi desteği uygulaması" başlıklı 11-(8). maddesinde,*

*"Kapsama giren personelin ay içindeki çalışmalarının tamamının Ar-Ge ve yenilik faaliyetleriyle ilgili olması halinde hak kazanılmış hafta tatili ve yıllık ücretli izin süreleri de bu kapsamda değerlendirilir. Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde kısmi zamanlı olarak çalışan personelin hak kazanılmış hafta tatili ve yıllık ücretli izin süreleri sigorta primi işveren hissesi desteği uygulamasında dikkate alınmaz". hükmü yer almaktadır.*

*Uygulamada, Ar-Ge merkezinde tam zamanlı çalışmaktayken Ar-Ge merkezi dışına yine Ar-Ge faaliyeti kapsamında geçici görevle örneğin toplantı için gidilmesi, şehir içi/yurt içi/yurt dışı göreve çıkılması halinde Ar-Ge merkezi dışında geçirilen sürelerin kısmi zamanlı çalışma olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği konusunda bazı tereddütler bulunmaktadır. SGK'ya göre, Ar-Ge merkezindeki tam zamanlı personelin Ar-Ge merkezi dışına geçici görevle çıkması halinde personelin tam zamanlı vasfının yitirilmemesi için dışarıda geçirilen zamanın yine başka bir Ar-Ge merkezinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Aynı zamanda yurtdışında Ar-Ge merkezi kurulamadığından burada geçirilen süreler nedeniyle ilgili personel tam zamanlı vasfını yitirmekte yani bu kişi kısmi zamanlı olarak değerlendirilmektedir.*

*Günümüzde Ar-Ge ve yenilik faaliyetinde bulunan ve bu kapsamda projeler üreten şirketlerin Ar-Ge personelinin birçoğu Ar-Ge faaliyetleri kapsamında yurtdışına çıkabilmektedir. Aynı zamanda bu kişiler yine Ar-Ge kapsamında yurtiçindeki müşterilere gidebilmekte, toplantılara katılmakta, üniversite ziyaretleri yapabilmekte, yurtiçi ve yurtdışı eğitimlere katılabilmektedir. Dolayısıyla Ar-Ge projeleri kapsamında Ar-Ge merkezi dışına (yurtiçi-yurtdışı) çıkılması kaçınılmazdır. Bu kapsamda tam zamanlı personelin Ar-Ge merkezi dışında geçirilen zamanlar nedeniyle kısmi zamanlı olarak değerlendirilmesi sigorta prim desteğinin bir kısmının yitirilmesine neden olmaktadır.*

**i. 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na ilişkin yayımlanan 1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğ kapsamında sağlanan teşvikler**

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na ilişkin yayımlanan 1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde yapılan açıklamalar çerçevesinde teknoloji geliştirme bölgelerinde yazılım ve Ar-Ge faaliyetinde bulunan şirketlerin, bu faaliyetler sonucu buldukları ürünleri kendilerinin seri üretime tabi tutarak pazarlamaları halinde, bu ürünlerin pazarlanmasından elde edilen kazançların lisans, patent gibi gayrimaddi haklara isabet eden kısmı, transfer fiyatlandırması esaslarına göre ayrıştırılmak suretiyle istisnadan yararlanabilecektir. Mevcut açıklamalar kapsamında üretim ve pazarlama organizasyonu nedeniyle doğan kazancın diğer kısmı ise istisna kapsamında değerlendirilmeyecektir.

Ayrıca bahsi geçen tebliğde iki örneğe de yer verilmiş olup, ilk örnekte teknoloji geliştirme bölgesinde yazılım faaliyetinde bulunan şirketin, ürettiği yazılımların lisans satışından veya kiralanmasından elde edeceği kazançları istisnadan yararlanılabileceği, ancak söz konusu yazılımın disk, CD veya elektronik ortamda pazarlanmasından elde edilen kazançların (lisansa isabet eden kısmı hariç) istisnadan yararlanmasının mümkün olmayacağı belirtilmiştir. İkinci verilen örnekte de bir ilaç şirketince bölgede gerçekleştirilen Ar-Ge faaliyeti sonucu ortaya çıkan kanser ilacına ait gayrimaddi hakkın kiralanması veya devrinden elde edilecek kazançların istisnadan yararlanacağına, ilacın bizzat üretilerek satılması halinde bu faaliyetten elde edilen kazancın gayrimaddi hakka isabet eden kısmı hariç istisnadan yararlanılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

***Üretim ve Pazarlama Organizasyonu Nedeniyle Doğan Kazancın Lisanslarla İlgili Kısmı Haricinin İstisnadan Muaf Tutulmasına İlişkin Yorumlar***

*Bu çerçevede, teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyette bulunan şirketlerin bu bölgelerde Ar-Ge ve yazılım faaliyetleri sonrasında ortaya çıkan ürünlerini seri üretime tabi tutarak satması veya birden fazla kişiye kiralaması durumunda şirketlerin istisna kazançlarını tespit etmeleri esnasında önemli tereddütleri oluşmaktadır. Bu kapsamda teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyette bulunan şirketlerin tereddütlerini gidermek ve mükellefler arasında uygulamada yeknesaklık sağlamak adına gayri maddi hakka isabet eden tutarın transfer fiyatlandırması esaslarına göre ayrıştırılmak suretiyle tespitine ilişkin detaylı düzenlemelerin yapılması uygulamada karşılaşılan tereddütleri giderebilecektir. Bununla birlikte teknoloji geliştirme bölgelerinde gerçekleştirilen Ar-Ge ve yazılım faaliyeti sonucu ortaya çıkan ürün ve hizmet satışlarından elde edilen kazancın tamamının istisna edilmesi ile işletmelerin, bölgede başlatıp sonuçlandırdıkları Ar-Ge projeleri sonucu elde ettikleri ileri teknolojik ürünün seri üretimi sonucu yapılan satışlardan elde ettikleri kazançların her türlü vergiden müstesna edilmesi teknoloji geliştirme bölgelerinde gerek Ar-Ge faaliyetlerine yönelik yatırımların artmasına gerekse uygulama birliğinin sağlanmasına destek olacaktır.*

## j. Katma Değer Vergisine (KDV) ilişkin düzenlemeler

Şirketler yoğun maliyet ve büyük uğraşlar neticesinde gerçekleştirdikleri Ar-Ge yatırımları sonrasında ortaya çıkan özgün gayrimaddi hakları satmak veya kiralamak suretiyle gelir elde etmektedirler. Bu satış ve kiralama aşamasında ortaya çıkacak KDV'ye yönelik istisnalar yazılım şirketleri için büyük önem arz etmektedir. KDV istisnası, şirketlerin piyasaya çıkarken belirleyecekleri fiyatların rekabet güçlerini koruyacak seviyede olabilmesini sağlayacaktır. Yine KDV'ye ilişkin istisnalar, son noktada tüketicilerin yazılım ürünlerine hızlı ve ekonomik bir şekilde ulaşmalarına, dolayısıyla bilgi ve teknolojinin hızlı ve ekonomik bir şekilde yayılmasına büyük katkı sağlayacaktır.

### ***KDV Düzenlemelerine İlişkin Yorumlar***

*KDV Kanunu'nun 20. Maddesinde belirtilen yazılımların kiralama işlemlerinin yazılım hizmeti şeklinde değerlendirilerek KDV istisnasından yararlanıp yararlanmayacağı bölgede faaliyette bulunan şirketler için tereddüt oluşturmaktadır. Teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyette bulunan şirketlerin bölgede gerçekleştirdikleri yazılım ve Ar-Ge faaliyetleri sonrasında KDV Kanunu'nun geçici 20.maddesinde belirtilen konularda geliştirdikleri yazılımı birden çok kişiye kiralamaları yoluyla hizmet vermeleri durumunda da istisna uygulanacağına dair açık düzenleme bulunmamaktadır.*